

TECHNOLOGICKÝ POSTUP TVORBY INTEGROVANÉHO DOPRAVNÍHO SYSTÉMU, SMLUVNÍ VZTAHY A ÚLOHA ORGANIZÁTORA

TECHNOLOGICAL PROCESS OF INTEGRATED TRANSPORT SYSTEM CREATION, CONTRACTUAL RELATIONS AND POSITION OF THE ITS ORGANIZER

Jaroslav Kleprlík ¹

Anotace: V článku jsou uvedeny smluvní vztahy v integrovaném dopravním systému (IDS) v ČR. Jsou zde navrženy základní kroky technologického postupu při tvorbě IDS. Jsou zde uvedeny předpoklady pro vytvoření IDS a rámcově definováno postavení organizátora IDS. Příspěvek obsahuje i návrhy pro zlepšení činnosti IDS v ČR.

Klíčová slova: dopravní svaz, integrovaný dopravní systém, osobní doprava, smluvní vztahy.

Summary: In the paper came out contractual relations in Integrated Transport System (ITS) in the Czech Republic. There is a proposal of basic steps during ITS establishment from technological point of view. Presented are also presumptions of ITS establishment and general definition of ITS organizer's place. The paper deals also with proposals of improvement of ITS in the Czech Republic.

Key words: transportation alliance, integrated transport system, passenger transport, contractual relations.

1. ÚVOD

Dopravních svazů v zahraničí, v SRN, Rakousku a Švýcarsku i integrovaných dopravních systémů (IDS) v ČR existuje již dlouho dobu velké množství [1]. Proto lze z těchto dlouhodobých zahraničních i domácích zkušeností vyjít při návrhu technologického postupu tvorby IDS, modelu organizace, smluv a provozu jednotného konceptu IDS. Pro podmínky ČR je třeba precizovat a definovat smluvní vztahy až do podoby vzorových smluv, finanční toky i s vazbou na úhradu prokazatelné ztráty a především definovat pojem a úlohu organizátora dopravy.

1.1 Základní smluvní vztahy a finanční toky v rámci dopravního svazu

V rámci organizace integrované dopravy a rozvoje hromadné dopravy osob jsou v západoevropských zemích preferovány dopravní svazy. Příkladem jsou Rakousko, Spolková republika Německo a Švýcarsko. Informace s odkazy o integrované dopravě v těchto státech jsou uvedeny v [2].

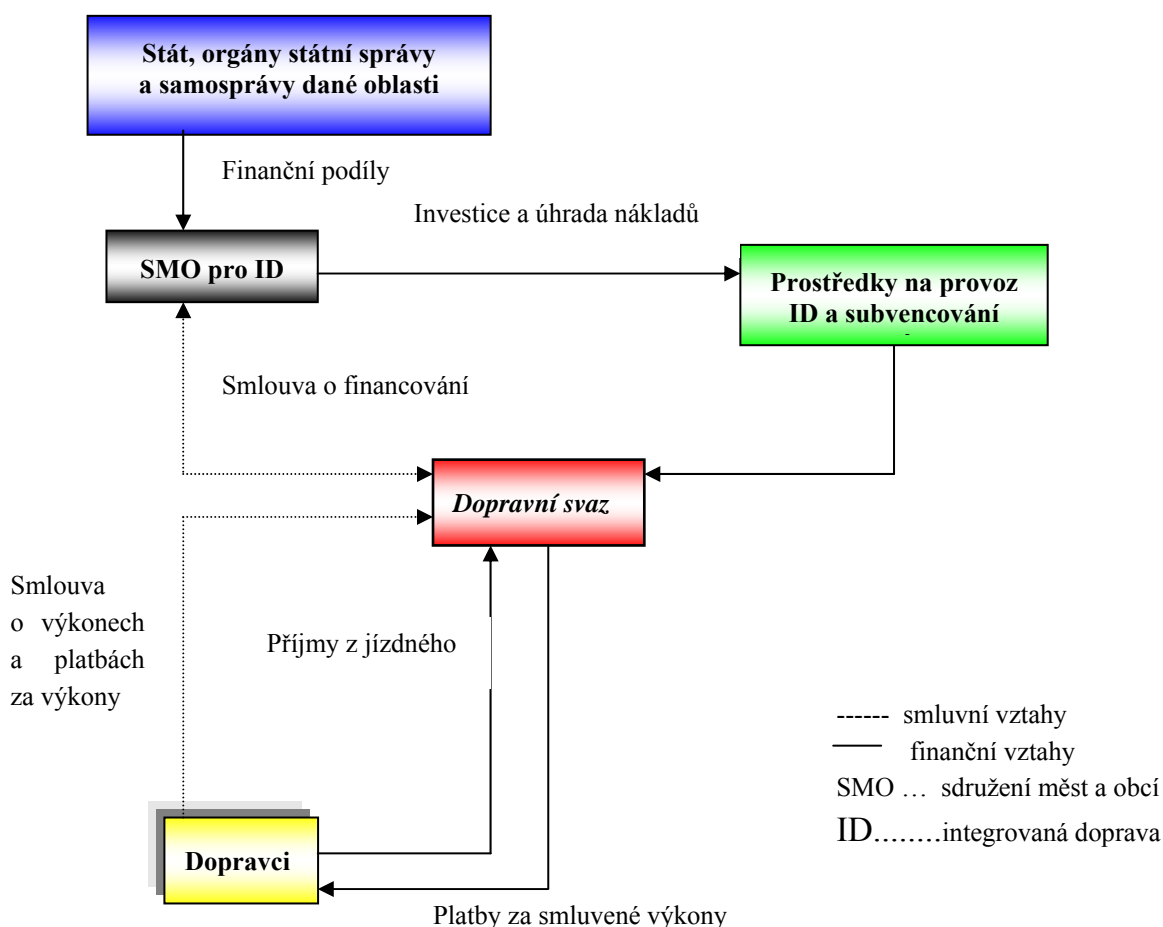
---

¹ Jaroslav Kleprlík, doc., Ing., Ph.D., Univerzita Pardubice, Dopravní fakulta Jana Pernera, Katedra technologie a řízení dopravy, Studentská 95, 532 10 Pardubice, ČR, Tel.: +420 603 6431, Fax: +420 603 6303, E-mail: Jaroslav.Kleprlik@upce.cz

Dopravní svaz funguje na základě následujících smluv:

- společenská smlouva - stanovuje plánovací, koordinační a specifické prováděcí úlohy, definuje organizační strukturu a ustanovuje nejvyšší orgány společnosti,
- základní a finanční smlouva - obsahuje dopravně-politické zásady, přenos kompetencí od společníků na dopravní svaz, definuje standardy kvality dopravy,
- smlouva o rozdělování tržeb - definuje dělbu tržeb z jednotného tarifu dopravního svazu mezi dopravce.

Základní finanční toky a smluvní vztahy v rámci dopravního svazu jsou uvedeny na obrázku č. 1.

Zdroj: Autor

Obr. 1 - Základní smluvní vztahy a finanční toky v rámci dopravního svazu

1.2 Smlouvy v rámci IDS v ČR

Vznik a provoz IDS provází množství smluvních vztahů. Mezi základní smlouvy v rámci IDS v případě ČR patří:

- Deklarace IDS - základní smlouva o vytvoření, zajištění a rozvoji IDS. Smluvní strany jsou obce, organizátor IDS a dopravci.

- Dohoda o vzájemném uznávání jízdních dokladů - předmětem smlouvy je úprava režimu vzájemného uznávání integrovaných jízdních dokladů (IJD) a vymezení soustavy IJD a mechanismus dělby tržeb za IJD. Smluvní strany jsou organizátor IDS a dopravci.
- Smlouvu o využívání služeb clearingového centra. Tato smlouva umožňuje i vzájemné dobíjení a akceptování aplikací na bezkontaktních čipových kartách mezi stanovenými účastníky clearingového systému. Součástí smlouvy jsou i Všeobecné obchodní podmínky upravující obecně pravidla provozu clearingového systému.
- Smluvní přepravní podmínky - jde o vydání smluvních přepravních podmínek pro daný IDS, ty by měl vydávat organizátor daného IDS. Jejich přílohou je Tarif IDS.
- Smlouva o spolupráci a koordinaci - jejím předmětem je zajištění organizačních, ekonomických a dopravně-inženýrských činností pro zajištění provozu a rozvoje IDS. Dále obsahuje cenová ujednání objednavatele, kterým jsou v prvním okruhu obce a ve druhém dopravci. Smluvní strany jsou v 1. okruhu obce a organizátor IDS a ve 2. okruhu dopravci a organizátor IDS.
- Smlouva o plnění závazku veřejné služby v rámci zajištění základní dopravní obslužnosti - účelem smlouvy je zajištění základní dopravní obsluhy a předmětem plnění závazku veřejné služby, výše a způsob úhrady prokazatelné ztráty dopravci.
- Smlouva o zajištění ostatní dopravní obslužnosti - účelem smlouvy je zajištění ostatní dopravní obsluhy a předmětem plnění závazku veřejné služby a výše a způsob úhrady prokazatelné ztráty dopravci. Smluvní strany jsou obce a dopravce.
- Smlouva o závazku veřejné služby v drážní dopravě na období (zatím na období platnosti kalendářního roku).

1.3 Technologický postup při tvorbě IDS

Zajištění dopravní obsluhy prostřednictvím IDS přichází v úvahu především pro větší území. Zřizovatelem IDS je zpravidla svazek obcí, kraj nebo svazek krajů.

Algoritmus tvorby IDS zahrnuje následující kroky:

1. záměr vytvořit IDS,
2. vymezení zájmového území,
3. vytvoření účelového sdružení, které je zřizovatelem IDS,
4. zřízení organizátora (koordinátora) dopravy, kterým může být zřizovatel, právnická osoba určená zřizovatelem (např. Koordinátor IDS Jihomoravského kraje – KORDIS JMK),
5. definování zásad finančních vztahů uvnitř IDS, zejména vzájemné vyrovnávání tržeb a ztrát, způsob poskytování úhrad prokazatelné ztráty, dotací,
6. uzavření smluv mezi organizátorem a dopravci, popř. mezi dopravci navzájem,
7. budování jednotného informačního systému,
8. vydání obecně závazné vyhlášky upravující konkrétní IDS.

Při budování či rozvoji IDS jde především o definování následující oblastí, které ošetřují:

- postavení a úlohu organizátora IDS,
- úpravu vztahů mezi zřizovatelem IDS, organizátorem IDS, dopravci a cestujícími,
- sloučení finančních zdrojů a úprava finančních toků, zejména režim poskytování dotací, úhrada prokazatelné ztráty, vzájemné vyrovnávání tržeb,
- jednotné přepravní a tarifní podmínky a jednotné jízdní řády v rámci IDS.

1.4 Předpoklady vytvoření integrovaného dopravního systému a postavení organizátora

Předpokladem vytvoření integrovaného dopravního systému je vytvoření účelového sdružení sdružujícího instituce odpovědné za existenci plošné dopravní obslužnosti - dopravní úřady, magistráty měst, obce v regionu. Účelové sdružení se dohodne na organizátoru (případně koordinátoru) integrovaného dopravního systému, který sdruží odborné firmy a organizace, které jsou schopny řešit komplexně otázky organizační přípravy integrovaného dopravního systému. Tomuto organizátoru svěří účelové sdružení kompetence a odpovědnosti na základě uzavřených smluv.

Organizátor je instituce, která stojí nad dopravci a každý dopravce je rovnoprávným uchazečem o získání smlouvy na provozování veřejné hromadné dopravy v určeném rozsahu a za určitých podmínek. K dopravcům mohou patřit provozovatelé drážní dopravy, dopravní podniky měst, provozovatelé veřejné linkové dopravy (pravidelná autobusová doprava).

Organizátor IDS má plnit zejména tyto úkoly:

- Smluvně zabezpečit hromadnou dopravu v regionu,
- průběžně kontrolovat kvalitu smluvních výkonů jednotlivých dopravců,
- navrhovat tarifní systém pro integrovanou dopravu,
- navrhovat legislativní úpravy nezbytné pro integrovanou dopravu,
- navrhovat finanční zabezpečení a projednávat podíl jednotlivých subjektů zainteresovaných v systému,
- propagovat integrovaný dopravní systém a studovat možnosti jeho rozšiřování,
- informovat o změnách a aktualitách v dopravě (výluky, změna organizace dopravy při uzavírkách, při pořádání kulturních sportovních a dalších akcí),
- zaručit dopravcům úhradu objektivně zjištěných nákladů, reprodukci a zisk.

2. NÁVRHY V PŘÍSPĚVKU PRO OBLAST IDS

V oblasti IDS příspěvek navrhuje:

- Vydát zákon o veřejné dopravě včetně prováděcích vyhlášek [1] i s odkazy na ustanovení Výměru Ministerstva financí ČR pro IDS,
- určit vztahy působnosti IDS a Ministerstva dopravy a orgánů veřejné správy,
- sjednotit tarifní, přepravní a provozní podmínky jako základní pilíře činnosti IDS [3],

- stanovit pravomoci a odpovědnost organizátora IDS,
- definovat smluvní vztahy v IDS, a to až do podoby vzorových smluv (např. v prováděcí vyhlášce),
- stanovit finanční toky i s vazbou na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřený zisk pro dopravce včetně přiměřeného zisku pro organizátora dopravy,
- základní informace o IDS v ČR do kterých jsou zapojeny ČD, a.s. je uvedena v [4]. Zde je však třeba stanovit povinnost a formu informování o změnách a aktualitách v IDS (portál o veřejné dopravě jako je tomu např. v SRN),
- navrhnout algoritmus tvorby IDS (pro potřeby území, kde ještě IDS není) a algoritmus vedoucí k unifikované struktuře IDS,
- sjednotit koncepci a obecnou strukturu jednotlivých IDS v ČR.

3. ZÁVĚR

I když IDS existují v ČR již delší dobu a jejich počet se stále zvyšuje, chybí zde komplexní návod na tvorbu nových IDS (pro potřeby území, kde ještě IDS není) a algoritmus vedoucí k unifikované struktuře IDS (protože „fungování“ jednotlivých IDS v ČR je na velmi rozdílné kvalitativní úrovni). Bylo by také vhodné sjednotit jejich působení dle zkušeností z jednotlivých IDS a také z dlouhodobých zkušeností, především v oblasti smluvních vztahů, finančních toků a úlohy organizátora, ze zahraničních dopravních svazů. Velmi zde také chybí jednotná koncepce smluvních vztahů, informačních toků i celého vlastního organizování a řízení v IDS v ČR. Zde by měl být především právní rámec v zákoně o veřejné dopravě včetně prováděcích vyhlášek a vazby na právní předpisy silniční a drážní dopravy.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] KLEPRLÍK, J. *Modely integrovaných dopravních systémů*, Perner's Contacts, s.60-68, 2/2009, ročník 4, číslo 2, rok 2009 vydáno 17.8.2009, ISSN 1801-674X
- [2] Odkazy na Integrované dopravní systémy v ČR a dopravní svazy ve Spolkové republice Německo, Švýcarsku a Rakousku [online] 2009 dostupné z: <<http://www.ids.zastavka.net/id-odkazy/>>.
- [3] KLEPRLÍK, J., *Základní pilíře integrovaného dopravního systému*, Perner's Contacts, s.128-132, 1/2009, ročník 4, číslo 1, rok 2009 vydáno 29.5.2009, ISSN 1801-674X
- [4] České dráhy, a.s., IDS – příměstská doprava, [online] 2009, dostupné z: <<http://www.cd.cz>>.

Príspevek vznikl za podpory Institucionálního výzkumu MSM 0021627505 „Teorie dopravních systémů“ Univerzity Pardubice.

Recenzenti: doc. Ing. Pavel Drdla, Ph.D.
Univerzita Pardubice, DFJP, Katedra technologie a řízení dopravy
doc. Ing. Radovan Soušek, Ph.D.
ČVUT Praha, FD, Ústav ekonomiky a managementu dopravy a telekomunikací